

Устозларга ҳурмат – аждодлардан мерос

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ**

УСТОЗЛАРГА ҲУРМАТ – АЖДОДЛАРДАН МЕРОС

(Илмий-назарий тўплам)

Бухоро давлат университети “Жаҳон тарихи” кафедраси
профессори, тарих фанлари доктори Шодмон Аҳмадович
Ҳайитовнинг илмий-педагогик фаолиятининг 40 йиллиги ва
таваллудининг 60 йиллигига бағишланади

Бухорои шариф - 2022

МАСЪУЛ МУҲАРРИРЛАР:

Сулаймон Иноятович ИНОЯТОВ

Бухоро давлат университети профессори, тарих фанлари доктори.

Эшболта Отамуродович ҚОБУЛОВ

Термиз давлат университетининг Педагогика институти директори, тарих фанлари доктори, профессор.

ТАҚРИЗЧИЛАР:

Ойбек Расулович РАШИДОВ

Бухоро давлат университети доценти, тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), “Жаҳон тарихи” кафедраси мудури.

Маҳмуд Зайниевич ОРЗИЕВ

Бухоро давлат университети “Жаҳон тарихи” кафедраси катта ўқитувчиси, тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD).

МУСАҲҲИҲ ВА НАШРГА ТАЙЁРЛОВЧИ:

Ҳусен Хайруллоевич ЖЎРАЕВ

Бухоро давлат университети Тарих ва маданий мерос факультети “Ислоҳ тарихи ва манбашунослиги, фалсафа” кафедраси ўқитувчиси, “Шарқ тиллари таълими ва бухорийлар меросини ўрганиш” маркази аъзоси, тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD).

Бухоро давлат университети Илмий-техник кенгашининг 4-сонли йиғилишнинг 2022 йил 30 март 2/43-сонли қарори асосида нашрга тавсия этилди.

Шадмон Аҳмадович қатнашган давралар эса ўзининг кўтаринкилик руҳи, ҳаётга муҳаббатнинг ёрқин ифодаланиши билан яққол ажралиб туради. Ўзининг нотиклиги, бетакрор латифалари билан устоз доимо давраларнинг марказига, қутбига айланади.

Қутлуғ 60 ёшни қаршилаб янги марраларни кўзлаётган таниқли тарихчи олим Хайитов Шодмон Аҳмадовичга узоқ йиллар ёшларга илм, таълим ва тарбия улашиш йўлида сабр-тоқат, мустаҳкам соғлик тилаймиз. Доимо шогирдлар ардоғида бўлиш бахти ёр бўлсин!

УСТОЗНИНГ ҲАЁТИЙ ВА ИЛМИЙ САБОҚЛАРИ УМРИМ ЙЎЛИНИ ЁРИТГАН ШАМЧИРОҚ

Жаҳонгир Юнус ўғли ЭРГАШЕВ

*Бухоро давлат университети тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD)*

Устоз ҳаёт тушунчаси пайдо бўлганидан буён яшаб келаётган сиймо. Шу боис, азал-азалдан устоз-мураббийларга бўлган ишонч, ҳурмат-иззат ўзгача. Устоз деганда, ҳар бир инсон қалбида чуқур ҳурмат-эҳтиром ва чексиз миннатдорлик туйғулари, шу билан бирга, ҳеч қандай бойлик билан ўлчаб ва адо қилиб бўлмайдиган қарздорлик ҳисси пайдо бўлади. Инсон, аввало, унга билим ва маърифат дунёси сари йўл очиб берган, унинг қалбига юксак инсоний фазилатлар ҳиссини сингдириш йўлида заҳмат чеккан устоз ва мураббийларига нисбатан кўнглида ҳамиша миннатдорлик туйғуси билан яшайди.

Устоз Шодмон Аҳмадович Хайитов ўзининг серқирра фаолияти, олижаноб инсоний фазилатлари билан кенг илмий жамоатчиликда намунадир. У киши мамлакатимизда “Ўзбек муҳожирлиги тарихи” илмий йўналишига асос солган ва ривожига улкан ҳисса қўшган, катта ҳурмат ва обрў-эътиборга сазовор бўлган атоқли муаррих олим сифатида танилди. Олимнинг 600 дан ортиқ монография, рисола, илмий-публицистик китоб, дарслик, ўқув қўлланмалари, илмий

мақолалари, тарих фанини илмий-назарий, методологик жиҳатдан янада бойитишда, такомиллаштиришда, муҳим манба бўлиб келаяпти.

Мен ҳам шундай таниқли олим билан танишиш, сабоқ олиш ҳамда бирга бир кафедрада фаолият юритишдек бахтга сазовор бўлганлар сафида турганимдан фахрланаман. Устозни таниганимга 12 йилдан ошди. Ушбу вақт давомида мураббий ва олим билан боғлиқ жуда кўп хотирамда муҳрланган воқеалар юз берган. Шулардан фақатгина уч-тўрттасини сиз зарофатли ўқувчилар ҳукмига ҳавола қилмоқчиман.

2013 йилда Тошкент давлат Шарқшунослик институтида навбатдаги халқаро конференциялардан бири бўлган. У конференцияда фақат илмий даража ва илмий унвон эгалари бўлган олимлар иштирок этади деб, эълонда ёзилган эди. Фақат истисно ҳолатида мен узатган мақола ҳам нашр этилиши ҳақида хабар беришди. Ушбу конференция ташкилотчиси ва таниқли шарқшунос олим, тарих фанлари доктори, профессор Мирсодиқ Исҳоқов эдилар. У киши менга кўнғироқ қилиб, ушбу конференцияда иштирок этиб маъруза қилишимни айтган эдиар. Мен ушбу таклифни жон деб қабул қилдим ва мазкур анжуман ўтказилиши режалаштирилган кунда пойтахтимиз Тошкент шаҳрида ҳозир бўлдим. Конференциянинг ўрталарида бир қатор маърузачилардан сўнг менга сўз беришди ва мен ўз мақолам юзасидан маъруза ўқидим. Шунда Мирсодиқ Исҳоқов менга юзланиб: “Сиз кимни шогирдисиз ?” деб савол бериб қолдилар. Менинг устозим БухДУ Тарих кафедраси катта ўқитувчиси Маҳмуд Орзиев деб жавоб бердим. “Биз Маҳмуджонни яхши биламиз, катта устозлардан кимни шогирдисиз” - деб яна савол бердилар. Шунда мен бизнинг катта устозимиз Шодмон Ҳайитов деб жавоб бердим. Мирсодиқ Исҳоқов: Биз Шодмонжонни жуда яхши таниймиз, у киши ўзининг илми билан барча олимларни ҳайратда қолдирган. Тарих соҳасининг қайси йўналиши бўлмасин ҳаммасини бирдек чуқур биладиган ҳамда тарихий жараёнларни илмий мушоҳада билан кучли таҳлил қила оладиган олимлардан биридир - деб устозни эътироф этган эдилар.

2015 йилда магистратура таълим йўналишига ўқишга киришимга ҳам устознинг даъвати сабаб бўлган. Ушбу йилнинг ёз ойларида мен Жондор саноат КХК да ўқитувчи бўлиб ишлаб юрган эдим. Шунда қўл телефонимга қарасам, Шодмон Аҳмадович қўнғироқ қилаптилар. “Сен нима ишлар қилиб юрибсан ?” деб мендан ҳол-аҳвол сўрадилар. Суҳбатимиз орасида магистратурага бизнинг кафедрага 4 та ўрин берилибди. Сен ҳам ота-боболаринг сингари олимпик мартабасига эришишинг керак. Агар сулолангга муносиб бўлишни истасанг олий таълимнинг магистратура йўналишига ҳужжатларингни топшир деб маслаҳат бердилар. Устознинг маслаҳати билан тегишли ҳужжатларни топшириб, магистратура йўналиши талабаси бўлганман. 2015 йилнинг февраль ойида Камолот ЁИХ БТ етакчилигига номзодим тасдиқланиб келган вақтда мени чақириб оталарча маслаҳатлар берганлари, масъул вазифада виждонан ишлашга чорлаганлари ҳали ҳам қулоғим остига қўнғироқдек жаранглаб турибди.

Магистратура таҳсилини тугалламасданоқ Шодмон Аҳмадовични тавсияларига асосан БухДУ да 2 та лавозимга бир пайтнинг ўзида муносиб кўрилибман шекилли, менга раҳбарият юксак ишонч билдирди. Мен бир муддат “Камолот” ЁИХ БТ етакчиси ва “Академик лицей ва касб-ҳунар коллежлари билан ишлаш бўлими” бошлиғи лавозимларида фаолият юритдим. Магистратурани тугатганимдан кейин “Тарих” кафедрасига ишга кириш кун тартибимдаги масалаларимдан бирига айланди. Шунда мен ариза ёзаман, ўша вақтдаги факультет декани аризамга имзо қўймайди. Сабаби билан қизиқсам, мен бўлим бошлиғи сифатида 1 ҳисса ишлар эдим. Факультет декани ташқи ўриндошларни 0,25 ҳиссадан 0,5 ҳиссага ўтқазиб, агар заҳира дарс соатлари қолса менга иш берилишини айтди. Шунда устоз билан маслаҳатлашиш учун кабинетларига бордим. Ўша вақтдаги кафедра мудири устозимиз закий ва камтарин олим, т.ф.н., доцент К.Ж. Раҳмоновдан кабинетларига келишларини сўраб: “Кафедрамизга Жаҳонгирдек чаққон йигитлар керак, бу йигит раҳбарият билан ўртамизда кўприк бўлади, шунинг учун

унинг аризасига имзо қўйиб беринг” - деб мени кафедрага ишга ўтишимга ҳам сабабчи бўлганларини ҳеч қачон унутмайман.

2017 йил Бухорода ўтказиладиган йирик бир вилоят анжуманида ёшлар номидан сўзга чиқиш учун номзодлар сараланаётган эди. Мени номзодим ҳам устоз Ш.А. Ҳайитов томонларидан тавсия берилган экан. Мен билан нутқ қилиш олдидан Бухоро шаҳар ҳокими К.Ж. Камалов (Аллоҳ раҳматига олган бўлсин), Бухоро шаҳар ҳокимининг Ёшлар билан ишлаш бўйича ўринбосари А.А. Ҳайитов, Бухоро МТРК директори Ф.М. Аминов, Бухоро вилояти ҳокимининг ёшлар билан ишлаш бўйича ўринбосари Ж.Ш. Носиров (ҳозирда Бухоро шаҳар ҳокими)лар махсус суҳбат қилишган. Минглаб ёшлар орасидан мени танланганим мен учун катта масъулият десам муболаға бўлмайди. Бу менга устозларимнинг, айнан профессор Ш.А.Ҳайитовнинг ишончи деб биламан.

2018 йил Фарғона давлат университетида навбатдаги халқаро конференциялардан бири ўтказилди. Ушбу конференцияга иштирок этиш мақсадида Бухородан Шодмон Аҳмадович бошчилигида бир гуруҳ профессор-ўқитувчилар йўлга отландик. Бизни Фарғонада ФарДУ Тарих факультети декани А.М. Салмонов (Аллоҳ раҳматига олган бўлсин) бизни кутиб олдилар. Ушбу камтарин олим, дилкаш, қўли очик инсон кун давомида биз билан бўлиб, “Икки дўст” (А.М. Солмонов ва Ш.А. Ҳайитов дўстлиги ҳурматига шунақа ном берилган) деб номланган фарзандлари Бехзод Салмонов хусусий чойхонасида роса меҳмон қилишди. Эртаси кун конференция бошланди. Асосий маъруза қилувчиларнинг биринчиларидан бўлиб Ш.А.Ҳайитов ўзларининг оташин маърузалари билан чиқиш қилдилар. Маъруза тугар экан, маърузадан таъсирланиб ҳамма тўхтовсиз қарсақлар чалди. Қаерга бормайлик, биз билан 3 ёки 4 нафар ўқитувчилар бизга ҳамроҳлик қилишар эди. Буларнинг ҳаммаси Шодмон Ҳайитовнинг ҳурматлари учун эди. Домлонинг 1989-1991 йиллардаги аспирантлик даври ФарДУда ўтган. Шу сабабли Фарғона заминида у кишининг ёру-биродарлари бисёр.

Устоз билан боғлиқ яна бир воқеани эсга олмоқчиман. 2017 нинг охирида ёш тадқиқотчи ўқитувчилар ҳамма ўқитувчилар (PhD) илмий даражасини олиш учун ўзларига мавзу танлаш ва илмий раҳбарнинг розилик хатини олиш орқали уни тасдиқлатиши керак эди. Мен биринчи бўлиб устоз Шодмон Аҳмадовичнинг ҳузурларига борганман. Ўша вақтлар ҳар бир фан доктори учун максимал 5 тагача шогирд билан ишлаш ҳуқуқи бор эди. Ўшанда менга мурожаат қилиб “Сенга илмий раҳбарлик қилишга розиман, лекин белгиланган талабдан ортиқча кишини шогирдликка олаолмайман” - деб айтган эдилар. Мен ҳозирда илмий раҳбарим т.ф.д., профессор Ў.М.Мавланов билан учрашиб, у кишидан диссертация мавзусини олиб келдим. Устоз Ў.М.Мавлановни раҳбарим бўлганликлари ҳақидаги хабарни айтишим билан, устозни чехраси очилиб кетди: “Ўктамжон мени дўстим, серқирра олимнинг шогирди бўлибсан” - деб менга илмий ишимда оқ йўл тилаганлар.

Ёзиб тугалланган диссертациямни 2020 йил сентябрь ойи устозга ўқиш учун олиб борганимда, домла монография ёки дарсликни ёзиш устида ишлаб ўтиришлари, ушбу ҳолатнинг гоҳида эрталабгача давом этишининг гувоҳи бўлганман. Устоз ҳалоллиги, меҳнатсеварлиги, фан йўлидаги тинмай изланишлари, ёшларга нисбатан хайрихоҳлиги, меҳрибонлиги, ҳар қадамда бизни қўллашга тайёр эканлиги сингари олим ва инсонга хос ажойиб фазилатлари билан ажралиб турадилар. У кишининг бу хислатлари шогирдларига ўрнак ва ёрқин намуна бўлаяпти, десам муболаға бўлмайди. Ҳар гал у кишининг ҳузурларига борганимда, устоз ўтмишда илмга берилган эътибор, тарих фанининг долзарб муаммолари ва уларни ҳал этиш истиқболлари ҳақида сўз очадилар, илмий ишда эътибор қаратилиши лозим бўлган жиҳатларни эринмасдан тушунтириб берадилар. Байрамларда, туғилган кунларида дўстлари, шогирдлари, яқинлари, ҳамкасблари устознинг фикрларини мароқ билан тинглайдилар, ҳазил-мутойибалари барча давра иштирокчиларига кўтаринки кайфият бағишлайди.

У киши билан ўтказган ҳар бир суҳбат кишининг руҳиятини кўтаришга хизмат қилади. Шахсан менда илмий ишдан ташқари, оиламдаги турмуш шароитимга, қийинчиликларни бартараф этишимга эътибор қаратишлари, фарзандларимнинг таълим-тарбиясида, меҳнат фаолиятимдаги дуч келаётган масалалар билан яқиндан қизиқишлари, ўз маслаҳатларини беришлари, ҳатто, ёш оила бўлган пайтда шахсий муаммоларни ҳал этишга кўрсатган амалий кўмаклари учун устоздан миннатдорман. Шодмон Аҳмадович ҳақида эзгу сўзлар айтганлар кўп, айтмоқчи бўлганлар эса ундан-да кўп. Устознинг дўстлари ва шогирдларининг ўзи алоҳида олам. Улар қоғозга тушса, ибрат ва ўрнаткичликка айлангани тайин.

Халқимизда “Устоз отангдек улуғ”, деган яхши ибора бор. Дарҳақиқат, ота инсоннинг дунёга келишига сабабчи бўлса, устоз унга ҳаётда яшаш илмидан таълим беради. Бир сўз билан айтганда, ижтимоий ҳаётда шахс сифатида вояга етишимда, дўсту-биродарлар ўртасида муносиб ўрин эгаллашимда устознинг ўғитлари пойдевор вазифасини ўтаб келмоқда. Дунё ҳамиша эзгу истакли одамлар, буюк ишларга қодир салоҳиятли инсонларнинг ва атоқли олимларнинг борлиги ва фидойилиги билан барқарордир. Устоз ҳақида фикр юритганда кўз ўнгимда юксак фазилатлар эгаси, зиёли, билими ва меҳри оқар чашмадек тўлиб-тошган инсон гавдаланади. Профессор Шодмон Аҳмадович Ҳайитовнинг илмга садоқат, ижодий шижоат, изчилликнинг сусаймагани, ёш авлодни тарбиялаш, ҳам назарий, ҳам амалий жиҳатдан юксак тажрибалари, ҳар қандай кишининг шахсий ҳаётида, меҳнат фаолиятида, илм йўлида берган насиҳатлари ва қўллаб-қувватлашлари мен каби ёшлар учун юксак ибрат намунасидир.

Устоз 60 ёшингиз муборак бўлсин ва Яратганни Ўзи Сизни ҳифзу-ҳимоятида асрасин. Омин!

ИЛМ УММОНИГА ЧОРЛАГАН УСТОЗ!

Ҳалим МУРОДОВ

Бухоро давлат университети докторанти

Ҳамза ЖЎРАЕВ

ТВЧДПИ ўқитувчиси

Устоз деган буюк сўз замирида саноксиз машаққатлар ва қийинчиликлар натижасида эришилган илм ва унинг мевалари бўлган юзлаб, ҳатто минглаб шогирдлар камолини кўришдек илоҳий неъмат мужассамдир.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам бир ҳадиси шарифда ўзидаги билим ва ҳунарни бошқаларга ўргатувчи инсонлар ҳақида: «Албатта, Аллоҳ таоло унинг фаришталари, самовот аҳли, ҳаттоки, қавақдаги чумоли, денгиздаги балиққача барчалари - инсонларга яхшилик ўргатувчи киши ҳақида саловат-дуо айтиб турадилар», - деб марҳамат қилганлар.

Домла 1992 - йил Бухоро давлат университетида илк талаба бўлган бизнинг гуруҳ йигит-қизлари учун тарихчи устоз ва ҳаёт мураббийи сифатида хотирамиз ва ҳаётимиздан жой олдилар. Мухтасар қилиб айтганда, Устоз феъли кенгликни одат қилган инсон сифатида сабр-бардошли, вазмин, ўз фикрини ўзи бошқара оладиган, ҳаёт тажрибасининг машаққатлари ва эришган ютуқлари ҳамда устозлар даврасида илмий мушоҳадасининг кучли эканлиги билан ҳурмат қозонган инсон тарих фанлари доктори, профессор, устоз Шодмон Аҳмадович Ҳайитов ҳисобланади. Устозлик ғоятда олийжаноб ва қийин касб. Ўз умрини шу касбга бағишлаган кишидан доимий ижодкорликни, тинимсиз фикрлашни, зўр қалб саховатини, шогирдларга меҳр-муҳаббатни, ўз ишига астойдил садоқатни талаб қилади.

Биз устоз Шодмон Аҳмадовичда ушбу хусусиятларни кўриб, у кишига шогирд бўлишга ва имкон даражасида ўхшашга илк талабалик давридан оқ ҳаракат қилганмиз. Домла ўз умрини фанга бағишлади, биз устозни тарих ва ҳаётни чуқур ўрганган олим сифатида биламиз. Устознинг

МУНДАРИЖА

Жўраев Ҳ.Х.	Аннотация	3
Ҳамидов О.Ҳ.	Сўзбоши	5
Абу Абдуллоҳ Рўдакий.	Маснавий	7
Ҳайитов Ш.А.	Умринг билмам неча йил, аслинг билсанг обу гил	8
Рауф Жўраев	Тарихимиз яловбардори	13
Иноятлов С.И.	Забардаст муаррих, юксак фазилат соҳиби	14
Шамсутдинов Р.Т.	Қутлов	20
Жўраев Ҳ.Х.	Устозлар ҳурмати – аجدодларимиз мероси	23
Жўраев Ҳ.Х.	Нигоҳ	30
Timur kosaoglu	Табрикнома	31
Воҳидов Ш.Ҳ.	Шодмондан шодмонликкача	35
Asli Orunbayev	Tebrik	39
Жўраев Ҳ.Х.	Устоз отадек улуг	42
Саломова Ҳ.Ю.	Ўзбекистон миллий тарихининг ёрқин вакили	44
Шодмонов Қ.Б.	Қалби пок инсон потретига чизгилар	47
Набиев Ф.Х.	Ўзбекистонда тарих фани ривожига улкан ҳисса қўшган бухоролик олим...	50
Ғаффоров Ш.	Илмга бахшида умр	55
Эгамбердиева Т.	Илм чўққисига интилган фидойи олим	59
Жўраев Ҳ.	Фарғонанинг бухоролик фарзанди	62
Жўраев Ҳ.Х.	Гар устоз рози-тангри розидур	65
Адизов Б.	Зукко тарихчи олим	67
Қобулов Э.О., Тўхтаев А., Сафаров Б.	Ёстиғи тошдан бўлган устоз	70
Холиқова Р.Э.	Илм – фанга бахшида умр....	73
Ерметов А.А.	Истеъдодли олим, бағрикенг ва масъулиятли устоз	76

Устозларга ҳурмат – аجدодлардан мерос

Олимов Ш.	Тарих илмининг фидойиси	78
Чориев А.	Муҳожирлар тадқиқотчиси	80
Нормуродова Г.Б.	Серқирра тарихчи олим ва бағрикенг инсон	83
Турсунов С.Н.	Устозлардан ибрат олиб шогирдларнинг комил устозига айланган аллома	85
Жумаев Р.Ғ.	Устоз, таъзимдамиз	89
Бадридинов С.	Илм билан бошланган дўстлик	91
Сирожев О.С.	Ҳайитов Шодмон Аҳмадович 60 ёшда	95
Жумаев А.	Юксак иқтидор эгаси	97
Рашидов О.Р.	Ҳаёт фалсафасини ўргатган устоз	100
Аминова А.М.	Жизнь дарованная науке	104
Ҳалимов Т.А.	Шижоатли олим ва нотик	106
Ширинова Ф.И., Ҳамроева С.И.	“Ўзимизга тортдими ҳозирги ёшлар ...?”	107
Бакаев Н.Б.	Тарихчи донишманд олимнинг ойдин йўли	110
Баҳронов Б.Б.	Ибратга йўғрилган нурли йўл	112
Ҳошимов С.	Эзгу ниятларга йўғирилган ҳаёт	114
Даминов Н.А.	Илм масканини яратган устоз	115
Шарипова О.Т.	Фидойи олим, беназир дўст, меҳрибон устоз	119
Болтаев Ш.О.	Олимлик даражасини улуғлаган инсон	120
Алламов А.А.	Интилганга толе ёр	123
Орзиев М.З.	Устознинг чексиз меҳри	126
Маттиев Ў.Б.	Устоз Ш.А. Ҳайитовнинг Афғон фуқаролари тарихига оид тадқиқотларига бир назар	130
Йўлдошев С.	“Чин тиғи билан ололмаган Фарғонани-илм билан олган Шодмон Ҳайит”га қутлов хати	133
Собиров Н.	Мозийдан “марварид” излаган тарихчи олим	137
Арслонзода Р.	Инсонийлик ва олимлик тимсоли	144
Шарафиддинов А.	Фарғонага меҳри баланд дўстимиз Шодмон Ҳайитов ҳақида сўз	148

Устозларга ҳурмат – аجدодлардан мерос

Раҳматиллаев Ҳ.	Забардаст тарихчи олим	151
Утаева Ф.Х.	Таниқли тарихчи олим	153
Ҳайдаров Й.Ҳ.	Зукко олим ва ҳаётдан ҳикмат излаган инсон	155
Рауфов С.С.	Ютуқ ва муваффақиятлар асоси	160
Жўраев Р.	Илму фанга бахшида умр	163
Ҳамидов Б.И, Холлиев Ж.О.	Ўзбеклар дунёсининг забардаст тадқиқотчиси	166
Ортиқов З.З.	Устоз - отангдай улуғ ёхуд қадри баланд устоз	168
Умаров Б.Ж.	Чинаккам илм ва юксак одоб соҳиби	171
Ортиқов О.Р.	Устоз отадек улуғ, буюк зот	172
Исоев О.	Беғубор қалб эгаси	174
Кушаков С.Ю.	Илм йўлида жасорат қўрғонинг посбони	177
Раҳимов Н.К.	Ўзбек муҳожирлиги тарихининг етук олими	179
Джураева Л.А.	Билим нурын таратган зот	182
Раджабова Н.	Устоз	183
Ҳайитов А.А.	Илм бобида нур, камтарликда комилликни касб этган олим	185
Аҳмадов А.А.	Тафаккури уммон, иродаси метин олим	188
Тошов Х.Р.	Элини “Достон” қилган олим	190
Мирзақулов Б.Т.	Изланувчи олим ва устоз	194
Турсунов Р.Н.	Илм-фан фидойиси ва бағрикенг устоз	195
Жумаев Қ.Ж.	Манфаатли илм соҳиби	197
Мажидов Ж.Ж.	Шогирдлар ардоғидаги устоз	198
Темиров Ф.У.	Илму-маърифатда шодмон ҳаётда ҳам Шодмон устоз	200
Мамаражабов Б.Н.	Шогирдлар ардоқлаган устоз	203
Нормамадова П.О.	Устозга ҳурмат – биз учун бахт	205
Абдуллаев Ж.И.	Эл ардоғидаги инсон ва жонкуяр устоз	206
Бебитов М.А.	Устоз, ўқитувчи, мураббий!	209
Файзиева Ф.	Ибрат китобидан бир саҳифа	210
Ахмедова М.Х.	Перспективный ученый	212

Устозларга ҳурмат – аجدодлардан мерос

Мустафоев Б.И.	Тарихчи олимнинг муסיқий маданияти	215
Ҳайитова О.С., Ҳайитов З.У., Норов Ш.С.	Фикрнома	219
Норов Ш.С.	Великий мыслитель истории	220
Қўзиёв Н.А.	XXI аср янги ренесанс даври тарих мактабининг Аҳмад Дониши	222
Ҳайдаров У.Ф.	Педагоглар шажарасининг сардори	225
Нуридинов Т.	Наршахий издоши	227
Норқўчқаров Х.Э.	Бухорий ва термизийлар “Устоз-шогирд” анъанасини давом эттириб	229
Болтаев Б.Б.	Шогирдларга ибрат устоз	233
Қудратов Ш.Ё.	Илми билан оммага танилган олим	235
Эргашов М.Я.	Замонамизнинг забардаст олими	237
Маҳмудов Б.	Устоз-қўлдаги маёқдир!	240
Жамолова Д.	Жонкуяр устоз	241
Усмонов Б.А., Жўраев Ҳ.П., Алимова Н.О.	Чин инсоний фазилатлар соҳиби	244
Эргашев Ж.Ю.	Устознинг ҳаётий ва илмий сабоқлари умрим йўлини ёритган шамчиरोқ	246
Муродов Ҳ., Жўраев Ҳ.	Илм уммонига чорлаган устоз!	252
Дўстов С.	Тарихчи олим, устоз ва мураббий	255
Жўраев Ҳ.Х.	Устоз бу ким?	257
Жўраев Ҳ.Х.	Жаннат тупроғи	261
Рауф Жўра	Илм дарғалари	263
Рашидов О.Р.	Тақриз	266
Орзиев М.З.	Тақриз	267